

En Pere va VOLAR!

Educació Primària

MATERIAL PER PREPARAR LA VISITA

1__EN PERE va volar!

On és la Canònica de Vilabertran?

La **Canònica de Santa Maria de Vilabertran** es troba al bell mig de la plana de l'Empordà, a 3km de Figueres entre horta i camps.

El poble de Vilabertran és un paratge típic de la plana empordanesa, amb les tanques fetes de xiprers disposats d'est a oest per evitar que la tramuntana s'endugui la terra dels camps de conreu.

Un indret ric en aigua i molt fèrtil, resultat de les dessecacions d'aiguamolls que es van fer a partir del segle XIV, on tradicionalment s'hi ha desenvolupat l'agricultura d'horta. Encara ara, si passegem pels voltants del poble, podem veure, segons l'època de l'any, els horts, tan característics de la vila. A Vilabertran no trobem grans distribuïdores, sinó que es tracta d'un cultiu d'escala familiar, en què la varietat en les hortalisses amb què es treballa és la característica principal. Això respon al fet que aquestes hortalisses es venen directament al consumidor en els mercats de la verdura dels pobles de la comarca, especialment a Figueres, tres cops per setmana.

La flora i fauna hi són representades per espècies comunes als nuclis urbans i a la plana agrícola. La proximitat de la Muga, els recs i tolls fan presents espècies pròpies d'ambients humits i de ribera.

L'activitat agrícola del municipi és constituïda principalment per cultius de regadiu. S'hi conrea blat de moro i gira-sol, i aquest últim, per la seva menor necessitat de reg, és una bona opció per a les temporades més eixutes. En menor mesura, s'hi fan patates, blat i ordi. L'horta n'és, però, l'activitat agrícola per excel·lència. La riquesa de les terres i la disponibilitat d'aigua fan produir una gran varietat d'hortalisses. Entre tomàquets, faves, cebes, enciams, carbasses i pebrots.

Què és?

La Canònica de Vilabertran és el complex monàstic romànic més ben conservat de l'Empordà. Han arribat pràcticament intactes tant les dependències dels canonges, com el claustre i l'església, un referent del romànic de plenitud català.

Es tracta d'un espai excepcional per a reviure la quotidianitat de l'edat mitjana i aprofundir en el coneixement de l'estament religiós i el paper que jugava dins la societat feudal.

Pel que fa a la història del complex, al segle XI ja trobem documentada una petita església on s'hi establirà el 1069 una comunitat de capellans que fundaran l'abadia de Santa Maria de Vilabertran. La Canònica coneixerà la seva esplendor durant el segle XII, quan es converteix en un centre hospitalari que acull pelegrins que transiten cap a Roma, Jerusalem i Santiago de Compostela.

A partir del segle XIII comença la decadència, que culmina quan la canònica esdevé col·legiata l'any 1592 amb la secularització de totes les canòniques regulars per ordre de Felip II. La comunitat de Vilabertran es converteix en un arxiprestat, i s'acaba la vida en comunitat. A partir d'aquest moment els canonges comencen a edificar habitatges dins de l'abadia i el pati abacial. L'any 1835, amb la desamortització de Mendizábal, l'estat pren totes les possessions de l'abadia, excepte l'església, que continua essent parròquia del poble. L'any 1930 el conjunt de Santa Maria de Vilabertran és declarat monument historicoartístic i comencen els treballs de recuperació. A partir dels anys vuitanta, la Generalitat acaba d'adquirir les propietats privades que encara hi havia a l'interior del Palau de l'Abat.

Què farem?

L'objectiu de l'activitat és la descoberta de la Canònica de Vilabertran i de les llegendes que l'envolten a través d'un joc d'enigmes que convertirà l'alumnat en el motor de la història.

Cada enigma resolt portarà a l'obtenció d'una de les llegendes del lloc. Bruixes, sirenes, llunes que es transformen en pans i fins i tot sants que volen conformen un imaginari propi del territori que testimonia la riquesa del patrimoni oral.

Patrimoni tangible i intangible s'entrellacen en aquesta activitat que vol ser una primera immersió de l'alumnat al fascinant món de l'edat mitjana.

Abans de la visita:

Recomanem introduir l'activitat a l'alumnat, explicant-los què faran. Es pot visionar el vídeo [Canònica de Santa Maria de Vilabertran](https://www.youtube.com/watch?v=GHyBgxk3H14) que mostra la Canònica i que pot ajudar-los a introduir la visita (2 min de durada):

<https://www.youtube.com/watch?v=GHyBgxk3H14>

Creació d'equips:

Caldrà conformar els equips amb els que es realitzarà l'activitat. Cada grup classe es dividirà en 5 equips, es recomana que sigui la persona docent qui creï els equips amb la voluntat de que predomini la diversitat:

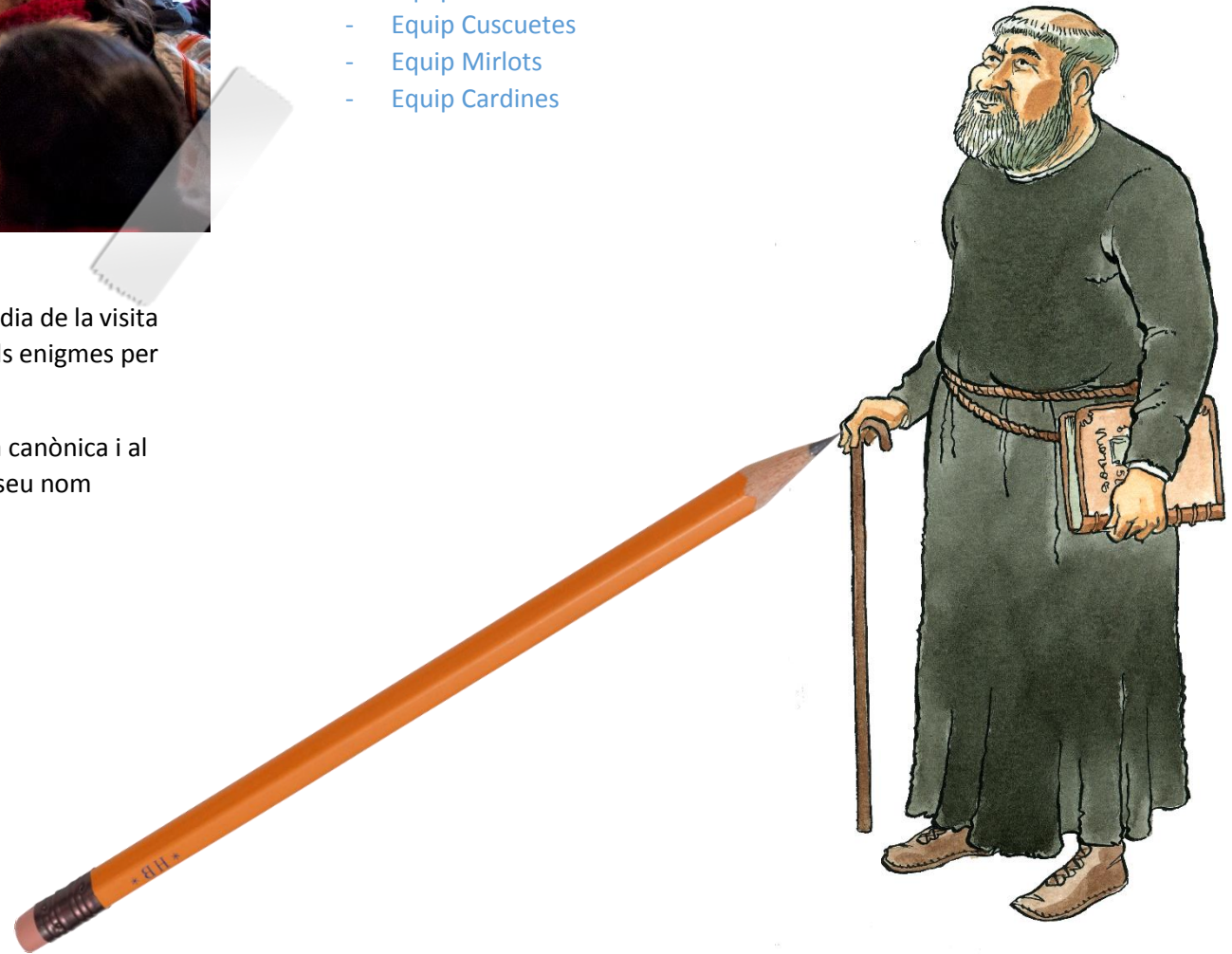
- Equip Xibeques
- Equip Titits
- Equip Cuscuetes
- Equip Mirlots
- Equip Cardines

No hi haurà cap competició entre equips, simplement el dia de la visita aquests equips s'utilitzaran en la major part dels jocs dels enigmes per tal d'agilitzar les dinàmiques.

Els equips tindran el nom d'ocells que podem trobar a la canònica i al seu entorn en la seva variant dialectal empordanesa. El seu nom estàndard és:

- Xibeca → òliba
- Titit → qualsevol ocell de mida petita
- Cuscueta → cuereta
- Mirlot → merla
- Cardina → cadenera

5__EN PERE va volar!

Després de la visita

Esperem que us ho passeu molt bé visitant la Canònica de Vilabertran! Us donem algunes idees per treballar a l'aula i reforçar tot el que heu après durant la vostra visita:

1. Treballar la riquesa de les llegendes del vostre entorn o pròpies del patrimoni familiar de l'alumnat des d'una perspectiva crítica.

Aquesta proposta permetrà treballar des de 3 nivells el món de les llegendes.

En un primer moment el treball serà individual, demanant a l'alumnat que faci una cerca individual de les seves pròpies llegendes. Caldrà que demani als seus familiars que li expliquin llegendes que haguessin sentit explicar a casa seva o que els hi siguin pròpies. Si n'aconsegueix més d'una, caldrà que n'esculli una.

Un cop feta la cerca individual, treballant per equips (es poden utilitzar els mateixos equips que els emprats a la sortida) es posaran en comú les llegendes. En aquest nivell caldrà que els diferents components de l'equip exposin les seves llegendes i les comparin. Com a ajuda per obrir la reflexió, se'ls poden recordar les qüestions que ja se'ls van plantejar quan van fer la sortida al monestir, tot i que s'ha de fomentar que l'alumnat lliurement plantegi les qüestions que se li presentin espontàniament o través de la reflexió grupal:

- Es repeteixen les llegendes?
- Hi ha variacions entre elles?
- Alguna té algun paral·lelisme amb altres llegendes que ja coneixen o que han treballat a Vilabertran?
- Quin és l'objectiu de les llegendes aportades? Expliquen fets històrics? Donen sentit a fets inexplicables?
- Contenen elements de fantasia?
- Presenten alguna visió de gènere que s'oposi amb els paràmetres d'avui en dia?
- Fomenten la cultura de la pau?

Un cop feta aquesta reflexió, caldrà que cada equip esculli una llegenda. Els criteris d'elecció poden ser diversos, tot i que convindria que l'escollida fos precisament la llegenda que ha generat més riquesa en el debat plantejat en l'equip.

Cada equip exposarà la llegenda que han escollit a la resta de grup classe. Es recomana que en aquest punt s'animi a l'alumnat a emprar més mitjans d'expressió a banda de l'oral, com poden ser visuals, sonors, mímica, etc. i sobretot cal que tots els membres de l'equip estiguin implicats en l'exposició. Es pot enregistrar l'exposició per tal de crear un arxiu de l'activitat.

Un cop realitzada l'exposició de les llegendes es realitzarà un treball col·lectiu en el que la persona docent incentivarà un darrer debat entre els propis alumnes de tot el grup-classe en el que el focus no es centri en les llegendes explicades sinó en el fet llegendari en si.

Ens agradaria molt rebre un retorn d'aquestes activitats, així que us agrairem que ens expliqueu com ha anat l'activitat i els resultats que heu obtingut!

Quadre resum de l'activitat

Treball	Què farem?	Com ho farem?
Individual	Recerca de les llegendes pròpies	A casa, l'alumnat demanarà que li expliquin llegendes pròpies de la família o entorn i n'escollirà una.
Per equips	Anàlisi i debat de les llegendes	Per equips s'exposaran les llegendes i es generarà un debat que permeti el seu anàlisi des d'una perspectiva crítica. Fruit d'aquest debat se n'escollirà una.
	Exposició de les llegendes	Per equips s'exposarà la llegenda escollida, emprant diferents mitjans d'expressió a més dels orals.
Col·lectiu	Debat del fet llegendari	A nivell de grup classe es posarà en comú el treball realitzat per equips i es generarà un debat a nivell general, que permeti la reflexió sobre el fet llegendari i l'experiència de la cerca i anàlisi realitzat.